چەمکی ئاکار لەنێوان ئەقڵ و ئایندا.. نووسینی: ئاراس سەعید

ئەوانەیی دەڵێن: (مۆڕاڵ)ی تاک لەنێو ئایینەکاندا تووشی لەرزۆک بوون دەبێت هیچکات لە مۆڕاڵ تێنەگەشتوون، بەڵکو ئایین بابەتێکی کۆمەڵایەتییە لەدەروونی مرۆڤدا مۆڕاڵ دەستەبەردەکات.

چەمکی مۆڕاڵ چەمکێکی زانستییەو، لەدونیایی فیکردا پانتاییەکی فراوانی داگیرکردووە. یەکەمین فەیلەسوفیش لەمێژووی هزری مرۆڤایەتیدا، چەمکی مۆڕاڵ وەکو چەمکێکی زانستی و بابەتێکی ئیپستمۆلۆژیا خستەتەڕوو (سوکراتە).
لەدیدی سوکراتەوە چەمکی مۆڕاڵ، دەرهاوێشتەیی ئەقڵەو، پەیوەندی بەئاستی زانینی مرۆڤەکانەوە هەیە.
تێڕوانینی سوقرات دەربارەی لۆگۆس، واتا دۆزینەوەی ڕاستی و چاکە.
ئەم جۆرە تێڕوانینە بە مۆڕاڵی ڕاشیونالیست، یان ئەقڵگەرایی ناسراوە، لەدیدی سوقراتەوە تاکە مەتیقی کردە ئاکارییەکان ئەقڵە، چونکە لەدیدی سوقراتەوە، چاکە (زانینیە).
لەمێژووی فەلسەفەدا، دوو شێوە تێڕوانین بەرامبەر عەقڵانییەت هەبووە، ئەویش (میتۆدی دانپێنان و میتۆدی ڕەخنەگرانە).
لە وتە بەناو بانگەکەی سوقرات، دەبینین کە شوێنکەوتەی میتۆدی ڕەخنەگرانە بووە، کە دەڵێت؛" ژیانێک تاقی نەکرابێتەوە مانای ژیان نییە".
تاقیکردنەوە، واتا ڕەخنەکردن و تاقیکردنەوەی هەموو ئەو شتانەی زانینێکی ساختەمان لەبارەوە هەیە.
لەزاری ئەفڵاتوونەوە وتەیەکی بەناو بانگی سوقرات دەخوێنینەوە؛
١"من دەزانم، کە نازانم، ئەوان نازانن، کە نازانن، وا دەزانن دەیزانن".
سوقرات یەکەمین فەیلەسووفە، کە بەدوایی شەنوکەو کردنی پرسە چەق بەستوو و ئارێشەکاندا دەگەڕێت بۆ دۆزینەوەی کەموو کورتی و هەنگاونان بۆ گەشەی مەعریفی. کاڕڵ پۆپەر دوای دووهەزار و چوارسەدساڵ سەدساڵ دواتر ئەو وتەیەی دوبارەکردەوە. پۆپەر دەڵێت؛
ئێمە کاتێک دەزانین هەڵە و کەموو کورتی تیۆرەکەمان لەکوێدا، هەنگاوێک لە زانین نزیک دەبێنەوە. گەشەی مەعریفی واتا، دۆزینەوەی یەکێک لەکەموکورتییەکانی بۆچوونەکانمان، نزیکبوونەوەیە لە زانین".

پەیوەندی نێوان مۆڕاڵ و مەعریفە، لەدیدی سوقراتەوە: سوقرات یەکەمین کەس بوو چەمکی مۆڕاڵ ئاوێتەی ئیپستمۆلۆجیا دەکات. تێز لاڤین دەربارەی مۆڕاڵی سوقرات دەڵێت؛" مۆڕاڵی سوقراتی واتا دۆزینەوەی ئەوەی ڕاست و چاکەیە لەڕێگەی ئەقڵەوە".

لەدیدی ئەوەوە ئەگەر بمانەوێ گرفتە ئاکارییەکانمان چارەسەر بکەین پێویستە سەرچاوەکانی زانینمان زیاد بکەین.

مەبەستی سوقرات لەم وتەیە؛ "کەس تووشی هەڵەی ئاکاری نابێت، مەگەر زانیاری لەبارەوە نەبێ". چونکە لەتێڕوانینی سوقراتەوە، چاکە زانینە.

هەرکەس زانیاری دەربارەی خراپەی گرفتە ئاکارییەکان هەبێت هەڵەناکات. ئەمە زۆر جار وتەی بریا باشترم بکردایە، بەکار دەهێنین. بەجۆرێکی تر لەدیدی سوقراتەوە هەر کەسێک تووشی هەڵەیەکی ئاکاری بێت ئەوکەسە، بێ ئەخلاق نییە، بەڵکو زانیاری تەواوی لەبارەی باشەوە نییە.

هەرچەندە مۆڕاڵ بابەتێکی مەعریفییە، بەڵام بەپێی ترادسیۆن و ژینگە و کۆمەڵگا جۆربەجۆرەکان جیاوازن. سۆفستاییەکانی یۆنان، زۆر زیتەڕانە لەم بابەتەدا ڕۆچووبوون، ئەویش بەهۆی گەشت و گەڕانەکانیان، کە شار و دەوڵەتەکانیان دەبڕی بە فێرکردنی زانیاری بەمرۆڤەکان. لەدیدی سۆفستایەکانەوە مۆڕاڵ بابەتێکی ڕەها و گشتگیر نیە، بەڵکو لە ژینگە و کۆمەڵگا و کلتورەجیاوازەکاندا گۆڕانی بەسەردا دێت. ئەم تێڕوانینەش لەگەڵ زانستەمرۆییەکان و سۆسیۆلۆژیایی مۆدێرندا گونجاوە.

بەڵام بەهۆی گونجاندن و کارلێکی شارستانیەتەکاندا، پێویستە، مرۆڤایەتی پابەندی جۆرێکی گشتگیر تر لە بنەما ئاکاریەکان بن، کە لەگەڵ مرۆڤایەتیدا بگونجێ. بۆیە ئاکار وەکو زانستێکی تایبەت خۆی لە فەلسەفە جیادەکاتەوە و بنەماکانی ئاکار زۆرن لێرەدا باسی چەند دانەیەکیان دەکەین وەکو: (باشە، خراپە، دروست، نادروست، ئەبێ، نابێ). فەلسەفە بەتیۆرەکانی خۆی لەکۆڵینەوە لەچەمکەکانی ئاکار دەکات. یان لەوە دەکۆڵێتەوە کام جۆر لەڕەفتار باشە، یان بۆچی پێویسە کاری باشە بکەم.

چەند تێڕوانینێکی فەلسەفیمان هەیە کە هەوڵیان داوە بنە ئەلتنەرتایڤێک بۆ ئیتیکی دەستەجەمعی کۆمەڵگایەک تا بنە چەن تیۆرێکی یۆنیڤیرسال و مرۆڤ پەیڕەوی بکەن، بەپێ لێکۆڵینەوە فەلسەفیەکانیش هەموو کردەکانی مرۆڤ سەر بە یەکێک لەم قوتابخانانە.

یەکەم: پراگماتیزمی ئەرکگەرایی
ئیمانیێل کانت بەدامەزرێنەری ئەم تێڕوانینە دادەنرێت.

چەمکی مۆڕاڵ، لەڕوانگەی فەلسەفەی (کانت)ەوە، مەرجی پێشینی هەیە. کانت گەورەترین فەیلەسوفە لە مێژووی فەلسەفەدا، کە ئاڵوگۆڕی بەشوێنی (شەبژە و ئەبژەکرد). زەین و عەین کرد. کە وەرچەخانی کۆپەرنیکەسانەی لە فەلسەفەدا کرد. لەڕوانگەی کانتەوە. زەینی مرۆڤ، کۆمەڵێک یاسای و قاڵبی هەیە، کە پێشینین. مرۆڤ کاتێک لە ڕێگەی هەستەکانەوە لە سروشت و جیهان دەکۆڵێتەوە، هەوڵی دۆزینەوەی نیهێنیەکانی سروشت دەدات. کاتێک لەڕێگەی لۆگۆسەوە، سەرقاڵی ڕامان و تێفکرینە، هەوڵی ئەوە دەدات نەزم و یاساکانی زەین بەسەر سروشتدا بسەپێنی. لەپێشووتردا. دەیان گوت: زەین ئاوێنەی عەینە. کە بەپێی توانایی تێگەشتنی خۆی زانیاری دەبارەی شتەکان وەردەگرێت. بەڵام لەڕوانگەی کانتەوە زەین چاولیکەیەکە، بەشێوەی عەدەسەکەی جیهان دەبینین. بەشێوازێکی تر، لەڕوانگەی کانتەوە مرۆڤ بەر لەوەی لەشتێک بکۆڵێتەوە، دەبێ زانیاری دەربارەی ئەو ئامرازانە هەبێ کە بەهۆیەوە، بەحس دەکات. مرۆڤ کاتێک گوزارەیەکی ئەرێ دەر دەبڕێ، هەمیشە زانیاری دەربارەی دژەکەی هەیە. بۆیە لەڕوانگەی کانتەوە ئەخلاق مەرجی پێشینی هەیە. مرۆڤ کاتێک دەربارەی چەمکی باش بوون زانیاری هەیە، لەکەوتەکانی خراپ بوونیش دەزانی. واتا، ئەمە کاتێک دەزانین، دەرئەنجامی درۆکردن خراپە، ئەوکات، نەفی دەکەینەوە. بۆئەوەی بابەتەکە ڕوونبێتەوە دەچینە ناوەڕۆکی بابەتەکەوە:

*ئەخلاق لەڕوانگەی کانتەوە، مەرجێکی هەیە، ئەویش سەربەست بوونە. ئەمە تا سەربەست،یان ئازاد نەبین ناتوانین خاوەنداریەتی لەکردەکانی خۆمان بکەین.
[] کانت میتۆدێکی ڕەهای گشتی پێشکەش دەکات، تا بزانین کامە چەمکی ئەخلاقی دروستە، یان نا دروستە.
کانت وتەیەکی بەناوبانگی هەیە، کەدەڵێت: "ئاسمانی پڕئەستێرەو یاساکانی سروشت لەسەر سەرمەو، یاساکانی ئاکاریش لەناوەومدایە".
کانت لەفەلسەفەکەیدا زۆر گرنگی بە نەزم و ڕێکی و پێکی داوە. بۆیە لە بەشی دووەمی فەلسەفەکەشی *ڕەخنە لە ئاوەزی کردەکی* یاسا و نەزم وەکو مەرجێکی ئاکار دەسەپێنێ.
کانت دەڵێت: "هەرگیز ناتوانی مامەڵەیەک، وەکو مامەڵەیەکی دروستی ئاکاری بناسێنی تا نەتوانی مامەڵەکە بکەیتە یاسایەکی جیهانی".
واتا: کاتێک مامەڵەیەکی ئاکاری تەندروستە، کە بتوانی مامەڵەکەت بکەیتە، مامەڵەیەکی جیهانی.

بۆنمونە: کاتێک مرۆڤێکی قەرزار ئامانەتێکی کەسێکی لایە، ئەگەر بیەوێت قەرزەکە نەگەڕێنێتەوە بۆ خاوەنی.

مامەڵەیەکی دروستە یان نادروست

لەڕوانگەی کانتەوە، ئەگەر توانیت نەگەڕانەوەی قەرز بکەیتە یاسایەکی جیهانی ئەوا دروستە. ئەگەر تۆ پێتخۆش بێ کەسێک قەرزاری تۆیەو قەرزەکەت بۆ نەگەڕێنێتەوە، پێت خۆش بێ. ئەوا مامەڵەکەت دروستە. بە پێچەوانەوە نەخێر.

⋆ فەلسەفەی ئەخلاقی کانت، پراگماتیزمی ئەرکگەراییە: ئەرکگەرایی: قوتابخانەیەکی ئاکارییە، کە ئیمانیێل کانت بەدامەزرێنەری دادەنرێت. ئەم ڕوانینە فەلسەفەیە، لە ئامانج و سوودی کارەکە ناکۆڵێتەوە، بەڵکو ئەخلاق ئەرکێکی ڕەهایە.

ئەم ڕوانگەیەوە، چاکە ئامانجی بە ئامانجە. چاکە ئەرکە لەپێناوی چاکەدا. بۆنمونە: باشبوون لەپێناوی دەستکەوتنی ناوبانگ. یان ئەنجامدانی کاری پاش لەپێناوی بەدەستهێنانی بەهەشت، یان ڕازی کردنی خودا لەخۆت، لەڕوانگەی کانتەوە نا دروستە.

ڕەنگە مۆڕاڵی ئایینەکان. جۆرێک بێت لە حوکمێکی تۆتالیتاریزم و قەدەغەکردنی ئازادیی مرۆڤ بێت، لە زیادەڕۆیی کردنی حەرام و حەڵاڵ و دەستوەردانە نیو هەموو ڕەهەندە تایبەتییەکانی مرۆڤەوە. یان ئەو لێکۆڵینەوانەی کەدەربارەی ئایینەکان کراون کە ئایین بەڕوابوون بەخودا وابەستەی بەڕوابوون بەخودا دەکات. ئەمە پەیوەندی بەلۆژیک و ئەقڵەوە نیە، چونکە خودا چەمکێکی ئەقڵانی نیە، بەڵکو پەیوەندی بەباوەڕو ڕوحی مرۆڤەوە هەیە. بەڵام وەکو لە بنەماکانی مۆڕاڵمان کۆڵییەوە، چەمکی باشە و خراپە، دروست و نادروست…هتد یەکێکە لە بنەماکانی مۆراڵ و فەلسەفەی ئاکاریش لێکۆڵینەوەی لەسەر دەکات. هەریەک لە بنەما ئاکارییەکان لەئایینەئاسمانییەکاندا بوونی هەیە. وەکو تابۆکانی ئایینەکە و باشەکردن و دوورکردنەوە لەخراپە، کە مرۆڤ لەپێناوی دەستکەوتنی بەهەشت و پاداشتدا ئەنجامی دەدات. ئەمەش تێڕوانینێکی ئامانج گەراییە. بوونی خودا وەکو هێزێکی تۆقێنەر و ڕەهایی ئایینەکان فاکتەر و کردە باشەکانی مرۆڤ، چونکە خودا وەکو هێزێکی سزادەر و پاداشتدەر لەدەروونی ئاییندارەکاندا تۆوی ترس و دودڵی و قەلەقی لەڕوحیان چاندووە.

بابەتەکە لە سەنگەیەکی ئایینیەوە ناخەینە ژێر پرسیارەوە، بەڵکو خودی خودا، وەکو باڵاترین هێز لەسەروی ئەقڵ و سروشتی کەسی ئاینییەوە. کاتێک کۆمەڵێک وابەستەیی مۆڕاڵێکی دەستەجەمعی ئایینی دەبن، بەناچاری ژیردەستەی کۆمەڵێک بکەو مەکەی ئەو یاسایانە دەبن. لە بەرامبەریشدا کەسێکی خاوەن ئیتک و ئەخلاقی ناوەکی و تاک،

وابەستەیی ئەو تیۆرەی خۆیەتی. خودی پرسیارەکە لێرەوە دەست پێ دەکات ئایا کەسانێک خودان هیچکام لەو ڕەسا و یاسا مۆراڵیانە نین، چ شتێک وایان لێ دەکات باشبن ؟

دەستەڤیسکی دەڵێت؛ ئەگەر خودا نەدەبوو، هەموو شتێک ڕێگە پێدراو دەبوو.

نەبونی خودایەک وەکو هێزێکی باڵاو، بکەر و سەپێنەری کۆمەڵێک یاسای سەپاوی ڕەها، وەکو چەمکی سزاو پاداشت، چ شتێک وا لەمرۆڤێکی بەڕێبەری و ناهۆشیار پابەندنەبووی هیچ چەشنێک لە ئیتێکێک ویاسایەک دەکات کە تاوان نەکات لەکاتێکدا، خودی مۆراڵ پێڕەسەیی ئەقڵانیە، یان زانینە، کەسێک نەزان بێت بەرامبەر کۆمەڵێک کردە کە ئەنجامی ئەدات، تووشی زۆرترین نەزانی دەبێت. ئەوە بوونی خودایەکە، وەکو هێزێکی تۆقێنەر و پاداشت دەرەوە، فاکتەری باشبوونی مرۆڤە یەکتاپەرستەکانە. هەرچەندە باشبوون بەرهەمی بیرکردنەوە و ناسینی خودە، باشبوونی کەسێتی ئایینی، جۆرێکە لە بەزۆر باشکراو.
نیچە وتەنی؛ خودا مرد، ئێمە خۆمان کوشتمان. مەبەستی نیچە لەکوشتنی خودایەکی باڵا و کەماڵ نیە. بەڵکو خوێندنەوەیەکی فەلسەفیە بۆ پێشکەوتنەکانی مرۆڤ، کاتێک مرۆڤ لەهەوڵی جوداکردنەوەی بکەرە لە بابەت، واتا دابڕانی مرۆڤ لە سروشت و دەستبەسەراگرتنی سروشت لەڕێگەی زانستی ئەزمونییەوە. شتێک بە ناوی خودا بوونی نامێنێت. نیچە وەکو بیرکەرەوەیەکی زیتەڵە هۆشداری ئەدات لەدوایی مردنی خوداوە، نیلهیزم و پوچیتی دروستدەبێت، بەڵام شێوە پوچیەی ئێستا بەرۆکی مرۆڤایەتی گرتووە.

شەرمەزاری وڵاتەکەمم کە نەمردومە!.. د. فاخر عالی خان ئاودەلی

لەگەڵ ئەوەی جەنگەکان پڕن لە ڕووداوی وێرانکەر و کارەساتبار، ڕووداوی سەیروسەمەرەشیان تێدایە، ئەم ناونیشانەی سەرەوە یەکێکە لەم ڕووداوە سەیروسەمەرانە، ئەم ڕووداوە بەسەرهاتی پلەدارێکی

سەربازی یابانییە، ئەم سەربازە، ناوی شۆیچی یۆکۆیە، ناوبراو لە ڕۆژی 31 ئاداری 1915 لە دایکبووە و لە 22 ئەیلولی 1997دا مردووە، شۆیچی یۆکی، لە یەکەی 29 بەشی پیادەی لە مانچوکۆ لە کار دابووە، ساڵی 1943 بۆ ڕووبەڕوو بوونەوەی ئەمریکییەکان بۆ دوورگەکانی ماریانا گواستراوەتەوە، لە مانگی شوباتی 1943 دا گەیشتۆتە دوورگەی گوام.
دوای ڕووبەڕوو بوونەوە و شەڕێکی یەکلاکەرەوە، هێزەکانی ئەمریکا، دوورگەی گوامیان لە ساڵی 1944 دا دەست بەسەر داگرتووە، یۆکۆ لەگەڵ نۆ سەربازی دیکەی یابانی، خۆیان لە دوورگەکە شاردۆتەوە، لە نێو ئەم نۆ سەربازەشدا تەنها سێ کەسیان لە دوورگەکە دا ماونەتەوە و ئەوانی دیکە ڕزگاریان نەبووە و مردوونە، ئەم سێ سەربازە یابانییە لە دارستانەکانی دورگەی گوام ماونەتەوە، لە پێناو ئاشکرا نەبوونیان شوێنەکانی خۆیان لە یەکتر جیاکردۆتەوە، هەروەها بە مەبەستی ئاگاداری و هەواڵپرسین، ماوە ماوە سەردانی یەکتریان کردووە، ئەم شێوە ژیانەیان هەتا نزیکەی ساڵی 1964 بەردەوام بووە، لە کۆتاییەکانی ساڵی 1963 دا، دوو سەربازی دیکەیان بە هۆی لافاوی دوورگەکە گیانیان لە دەستداوە، ئیتر لەو کاتە بە دواوە یۆکۆ بۆ ماوەی هەشت ساڵی دیکە، بە تاق و تەنهایی ماوەتەوە. ژیانی ڕۆژانەی یۆکۆ لەسەر ڕاوکردن بووە، لە ترسی ئاشکرا بوون، ڕاوکردنەکەی لە شەواندا کردووە، هەروەها ڕووەکی سروشتیشی بۆ هەمە جۆرکردنی خواردن بەکار هێناوە، جلوبەرگەکانیشی لە گەڵای دارەکان دروستکردووە، بە هۆی هەڵکەوتە و کەش و هەوای دورگەکە پێویستی بە جلوبەرگی زۆر نەبووە، جێگەی نووستنەکەشی لە قوڵایەکی ژێر زەویدا بووە کە بۆ خۆی ڕێکیخستبوو، بە وریاییەوە ژیانی ڕۆژانەی بەسەر بردووە و خۆی لە مەترسییەکانی گرتن و کوشتن پاراستووە.

لە ئێوارەی ڕۆژی 24 24 ی کانوونی دووەمی 1972 دا یۆکۆ، لە لایەن دوو کەس بە ناوەکانی: جیس دویناس و مانوێل دی گراسیا کەدوو پیاوی ڕاوچی دوورگەکە بوونە دۆزراوەتەوە، ئەم دوو ڕاوچییە، بۆ ڕاوکردنی ڕۆبیان چوونەتە ڕووبارێکی ناوچەی تالۆفۆی دوورگەی گوام، لە کاتی گەڕان و ڕاوکردنەکەیان یۆکۆیان بینیوە، لە سەرەتاداوایان زانیوە کە یۆکۆ خەڵکی تالۆفو بێت، لە بەرامبەریشدا یۆکۆ وا تێگەیشتووە کە دەگیرێت و ژیانی کەوتۆتە مەترسی، لەبەر ئەوە هێرشی کردۆتە سەر ڕاوچییەکان، ئەوە بۆتە هۆی دەستگیرکردنی یۆکۆ، ئەوەبوو دوای گرتن و قۆڵبەستکردنی، یۆکۆ بۆ نووسینگەی کۆمیسەرانی دورگەکە گواستراوەتەوە و خراوەتە ژێر لێپرسینەوە، دوای لێکۆڵینەوە و پشکنینی شوێنی مانەوەی، یۆکۆ دانی بە ناسنامەکەی

داناوە، ئەوەی ڕاگەیاندوون کە یەکێکە لە سەربازە پلەدارەکانی وڵاتی یابان و لە کاتی جەنگی دووەمی جیهانییەوە لە دوورگەکە ماوەتەوە. بەهۆی دابڕان و نەبوونی هیچ هەواڵێك، یۆکۆ لە ساڵی 1952دا زانیبووی کە جەنگی دووەمی جیهانی کۆتایی پێهاتووە. دوای دەستگیرکردنی سۆیچی، پشکنینێکی گشتی تەندروستی بۆ دەکرێت، لەگەڵ ئەوەی جەستەکەی زۆر لاواز ببوو، بەڵام هیچ نەخۆشییەکی نەبووە و تەندروستی باشبووە.

گەڕانەوەی بۆ یابان

یۆکۆ لە کاتی گەڕانەوەیدا، پێشوازییەکی گەرمی لێکراوە، لەگەڵ ئەم پێشوازییە گەرمەشدا هەستی بە شەرمەزاری کردووە، بە کەناڵەکانی ڕاگەیاندنی گوتوە: شەرمەزارییەکی گەورەیە بۆ من، هاوڕێکانم مردن و منیش بە زیندوویی گەڕاومەتەوە”، ئەم قسەیەی یۆکۆ دەنگدانەوەیەکی زۆری لە ناو یابانییەکان دروستکردووە، کاریگەریەکی زۆر لەسەر خەڵك دروستکردووە، بووە بۆ وتەیەکی بەناوبانگ و سەرزاری یابانییەکان. ئەم وتەیەی سۆیچی بۆ وتەی فەرماندەکانی جەنگی دووەمی جیهانی دەگەڕێتەوە، دەڵێت: لە کاتی چوونمان بۆ بەرەکانی شەڕ، فەرماندەکانی ئێمە پێیان دەگوتین:ئێمەی یابانی، مردنمان پێ باشترە لە هەڵاتن و بە دیل گیران و کەوتنە دەستی دوژمن.

یۆکۆ، دوای گەشتێکی فراوانی چاوپێکەوتنی میدیایی لە شارو شارۆچکەکانی یابان، لە تەمەنێکی نزیك شەست ساڵی، ژیانی هاوسەرگیری پێکهێناوە،لە ناوچەی ئایچی لادێیی نیشتەجێ بووە. بەم شێوەیە یۆکۆ بووە بە هێمای بەرخودان و کەسایەتییەکی بە ناوبانگی نیشتیمانی. ژیان و بەسەرهاتەکانی، بوونەتە داستان و سیناریۆی فیلمی دۆکیۆمێنتاری، ساڵی 1977 لە فیلمێکی دۆکیومێنتاریبە ناوی یۆکۆ و ژیانی نهێنی بیست و هە شت ساڵهی خۆی لە گوام بە شداری کردووە، لە کۆتایدا بڕی 300 هەزاردۆلاری ئەمریکی وەرگرتووە. بەهۆی ئەم خۆ ڕاگرییەی یۆکۆ، حکومەت وەك ئەفسەرێکی سەربازی خانەنشینی کردووە. پێش چوونی بۆ بەرەی جەنگ و مانەوەی لە دوورگەی گوام، دەرفەتی چاوپێکەوتن و دیداری ئیمپڕاتۆری یابانی هیروهیتۆی بۆ نەڕەخساوە، بەڵام دوای گەڕانەوەی بۆ یابان، لە کاتی گەیشتن و بینینی ئیمپڕاتۆر، یۆکۆ وتی: خاوەنشکۆ من گەڕامەوە ماڵەوە، زۆر پەشیمانم لەوەی کە ناتوانم باش خزمەتت بکەم. یۆکۆ لە تەمەنی 82 ساڵی بە جەڵتەی دڵ کۆچی دوای کردووە، لە هەمان ئەو گۆڕه نێژراوە کە وەك سەربازی ونبووی جەنگ، لە ساڵی 1955 بۆی هەڵکەنرابوو، ئەم

گۆڕهەڵکەندنەی ساڵی 1955 دوای ئەوە هاتووە کە مردنی یۆکۆی بە دایکی ڕاگەیاندرا بوو.
ئەوەی شایانی باسە ئەم شوێنەی کە یۆکۆی تێدا ژیاوە، ئێستا بۆتە شوێنێکی گەشتیاری گرنگی دورگەی گوام، گەشتیارەکان وەکو مۆزەخانەیەك سەردانی دەکەن و بە گوریس و پەتێکی درێژ دەچنە ناوەوەی ماڵی سۆیچی یۆکۆی، ئەم شوێنە بە ئەشکەوتی یۆکۆ” ” ناسراوە، شوێنێکی سەرنج ڕاکێشی گەشتیارییە، مۆنۆمێنتێکی تایبەتیان بۆ یۆکۆ دروستکردووە.

د. فاخر عالی خان ئاودەلی / ماموستا لە زانکۆی سۆران

سەرچاوە:
https://www.bbc.com/news/magazine-16681636
https://www.guampedia.com/wwii-sgt-shoichi-yokoi-last-straggler-on-guam

چەند وێنەیەکی سۆیچی یۆکۆ و شوێنی مانەوە و کەلوپەلەکانی لە دوورگەی گوام

.

.

وەرن ب پشتاشان چەك وەربگرن.. ئەحمەد رەجەب

وانەکانی ژیان :

هاور عەدنان عەباس ئەلکوردی(1) ئەندامی کمیتەی ناوەندی حزبی شیوعی عراق لە رۆژکی ساردو بەفراوی بانگهشتی من و بابی تارای کرد ب نان خواردنی نیوەرو ئەوکات ماڵیان لە گوندی دولکان بوو نانمان خواردو لە گەرمەی قسەوباس بووین و وتم قەت ئەم رژە لە یاد ناکەم ورکەوتکی جوانەو بروانە 12/12/1982 وەو لەو کاتانەدا هاوریەك لە بارەگای حزب هات و نامەیەکی دا بە هاور بابی تاراو ونامەکەی هەیپچر وخوندیەوەو سەرکردایەتی حزب لە نامەکەدا ئەت بە زوترین کات وەرن ب پشتاشان چەك وەربگرن.
گەراینەوەو شەو لە گە بابی تارا باسی ئەوەمان کرد ک بنرین ب وەرگرتنی چەك و هاوکات ژمارەمان زر کەم بوو زربەی هاوریان لە گە هاور بەهاءالدین (بابی سەلام) ریشتبوون ب کردنەوەی

بارەگای حزب لە گوندی حاجی مامەند و، لە نێوان قسەو باسدا وتم خۆم ئەرۆم و یەکسەر ناردمان بە دووای بەرپرسی پێشمەرگەکان و وتمان کەسێك ئامادە بکە بەیانی زوو ئەرۆێن بەرەو پشتاشان و باشتروایە هاورێ عەبدولکەریم سەید عەلی بێت و هەرئێستا گوریس و هێسترو کورتانەکانیان ئامادە بکەن بۆ ئەوەی بەیانی شپرزە نەبین.
بەیانی زوو خۆمان بە باشی پێچایەوە بۆ ئەوەی سەرما کارمان تێنەکات بە سواری دوو هێستر من و عەبدولکەریم بارەگای حزبمان لە گوندی دولکان بەجێهێشت و کە لە شاخی زەردگ سەر کەوتین سەرماکە وەك گوێزان وابوو ترسی رەنوومان هەبوو چونکە ساڵانە ژمارەیەك کەس ئەبنە قوربانی و بەناو بەفرو سەرما بۆ پاش نیوەرۆ گەیشتینە بارەگای حزب لە نێکان و، یەکسەر پێش ئەوەی خۆمان نان بخۆێن تورکە پر لە ئاڵف کاوجۆ کردە مل هێسترەکان.
شەو لە نێکان ماینەوەو رۆژی دواتر بەیانی زوو کەوتینەرێ وبەفر زۆر بوو ئێوارە گەیشتینە پشتاشان و لە پاش پشوودان هاورێیەك هات و وتی : هاوری سلێمان یوسف ئیستیفان (ئەبوعامل) ئەیەوێت بتبینێت و، منیش چووم و زۆر بە تورەییەوە وتی تۆ مۆڵەتت وەرگرت بۆ یەك مانگ بەڵام وا دوو مانگ زیاترەو، منیش بۆم روونکردەوە و وتم هاورێ ئەبو سەلام منی گلدایەوەو وتی خۆم ئاگاداری هاورییانی سەرکردایەتی ئەکەم وپیویستیمان بە تۆیە و لە دولکان مامەوەو ئێستاش هاتووم چەك بۆ مەڵبەندی سلێمانی و کەرکوك وەربگرم و، هاورێ ئەبو عامل بەرپرسی گشتی هەموو پێشمەرگەکانی حزب بوو تێکۆشەرێکی ناسراوبەڵام زۆر وشك بوو بە منی وت برۆ بۆ لای هاورێیانی راگەیاندن و لەوێ بمێنەوەو خۆمان چەك رەوانەی سلێمانی ئەکەین و،منیش وتم حەز ناکەم لە راگەیاندن بم و ئەگەرێمەوە بۆ سلێمانی و ئێستا ئەمەوێت برۆم پشوو بدەم و بەیانی قسەی ئەکەین و دەرچووم و ، شەوێکی خۆشم لە گەڵ هاورێیان بە سەربردو بەیانی پاش نانخواردن چووم بۆ لای هاورێ ئەبو عامل چەکمان بداتی و وتی ئیشی تۆ لە راگەیاندنەو باسی چەك مەکەو، منیش چووم بۆ لای هاورێیانی سەرکردایەتی کەریم ئەحمەد { ئەبو سلیم } ئەحمەد مەلا قادر بانیخێلانی { ئەبو سەرباز} و وتم خۆتان ئەزانن هاورێ ئەبو سەلام چۆنەو ئەو منی گلدایەوە و خۆشم حەز ئەکەم لە سلێمانی بم و نامەوێت لێرە بم و ئەبو عامل ئەیەوێت بە زۆر بمهێڵێتەوەو ئەلێت تۆ یاخی بوویت و داواکارم یارمەتیم بدەن بۆ ئەوەی تووشی کێشە نەبم و حەزناکەم چیتر ئەبو عامل بدوێنم.
هاورێیان قسەیان لە گەڵ ئەبو عامل کردو وازی هێناو لە کاتی چەك وەرگرتن کاتێك وتم سلێمانی لەمەشیان بەختی نییەو کام چەك خراپە ئەیدەن بە ئێمەو ئەبو عامل هەڵچوو وتی بۆت نییە ئەوە بڵێت ئەی

کامە باشەو، منیش وتم بە هێمنی قشە بکەین باشترە و ئەزانن چەك یەکەم جار ئەگاتە بادینان و بەشی خۆیان بە زیادەوە وەر ئەگرن و پاشان ئەگاتە پشتاشان و ئینجا بەشی سلێمانی و کەرکوك جیائەکەنەوەو ئەوەش قسەی من نییەو هەموو جارێك وتراوەو هەرچۆنێك بوو سێ بار چەکیان دا بە ئێمەو وتم ئێمە دوو هێسترمان پێیەو، هاورێ ئەبو عامل نیازی وابوو دووبار ببێن و بۆ ئەوەی تریان جاریکی تر بگەرێنەوە بۆی پشتاشان و منیش وتم چەکەکانمان بدەرێ خۆمان چارەسەری ئەکەین ، بە هەر حاڵ لە ئەبو عامل رزگارمان بوو.
بە یارمەتی هاورێیان { بابی سەلیم و بابی سەرباز} هێسترێکمان وەرگرت و خۆمان ئامادە کردو شەو ئەبو عامل هات و وتی کۆمەڵێك پێشمەرگە بۆ سلێمانی گوازراونەتەوەو ئەمەش ناوەکانیانە بیانبەن و، منیش وتم ئێمە بەیانی زوو ئەرۆێن و پێویستە ئامادە بن و هەرکەس زوو نەیەت ئێمە بەجێئەهێڵین .
رۆژ بووەوەو نان و چامان خواردو چەکەکان بارکران و کۆمەڵێك پێشمەرگە هاتن و ژمارەیان 16 کەس بوو منیش وتم زۆر ساردەو رێگاوبان بەفرو شەختەیەو دوورە ئەوەی ناتوانێت لێرە بمێنێتەوەو پاشان کەوتینەرێ و هەرچۆنێك بوو گەیشتینە نۆکان و، رۆژی دواتریش لە نۆکان گەیشتینە گوندی بۆوران و بەفر زۆر بوو لەوێ خەڵکی گوند وتیان بە شاخدا ناتوانن برۆن و رێگای ماشینیش (ئۆتۆمبیڵ) لە بەر نزیك بوونی لە سەردەست ئاسان نییە و سوپای ئێران چاودیری رێگاکە ئەکات.
بیوران نزیکە لە شاری سەردەشت و هەروا لە کێلێ کە ئێستا بووەتە دەروازە لە نێوان کوردستان وئێرانە و نزیکە لە قەڵادزێ و بە هۆی قاچاغچێتی حزبی بەعس کەسانی خۆی بە ئاسانی خزاندووە ناو ئەم گوندەو مانەوە لێرە ترسناکەو جگە لە هاورێ عەبدولکەریم هەموو هاورێیان عەرەبن بۆیە سێ کەسم لە گوندەکە دۆزێیەوە بە کرێ بەیانی زوو لە گەڵ هێسترو بارەکانیان تا دێی دەرمان ئاوا هاوکارمان بن و هاورێ عەبدولکەریم سەرپەرشتی هاورێیان بکات و لە سەرشاخ بگەنە گوندی دەرمانئاواو، رۆژی داهاتوو شەفەق عەبدولکەریم و هاورێیان چوون و من و سێ کەسەکەو هێسترو بارەکان بە رێگای ئۆتۆمبیل و لە رێگای مەترسیدار دەرباز بووین و گەیشتینە دەرمان ئاوا.
لە دانیشتوانی گوند زانیمان هێستر بە بارەوە ناتوانێت بەناو بەفری شاخی زەردگ بروات و رێگاکە بە هۆی رەنوو کردن (هەرەس) زۆر ترسناکە. شەو هەشت کەسمان بە کرێ گرت و بۆ بەیانی هاورێیانم کۆکردەوەو وتم ئەم رێگایە ترسناکەو ئەوەی گورجوگۆڵ نەبێت ئەکەوێتە ژێر بەفرو پێویستە هەموو وریابن و یارمەتی یەکتر بدەن و

پاشان شەمەندەفەرەکەمان (هاورێیان و کەسانی بارهەڵگرو هێسترەکان) بەبێ بار کەوتەرێ و زۆر بە سەختی و ناخۆشی گەیشتینە بارەگای حزب لە گوندی دولکان و هاورێ بابی تارا بیرۆکەکەی بەدڵ بوو کە چەکەکان بە کۆڵبەر گەیاندە بارەگای حزب.

3/3/2021

پێشەکیی تێزی دکتۆرایەکەم "وامزانی ڕادیۆیە!".. فازیل شەوڕۆ

هەرچەندە دەزانم، ئەوەی کە ئێستا لە هۆڵی گفتوگۆی تێزی دکتۆرایەکەم دانیشتوون، هەر وەک ئەو دە دوانزدە کوردەی دیکە، کە لە شارەکە ماون، بە زەحمەت لە زمانم حاڵی دەبن، من هەر بۆیەش بەو زمانە ، دکتۆرانامەکەم داڕشتووە، تا بزانن کە پێش (٤٠) ساڵ، زمانی کوردی چۆن بووە و کوردەکان چۆن مێژووی ئەو چاخەی خۆیان بەسەر یەکدییەوە کەڵەکەچن کردووە و بۆچی بەو ڕۆژگارە گەیشتن.

هەرچی ئەو ئامیر و ئامرازانەی کە ئەمڕۆ لەبەر دەستی ئەوەدایە و ئیش و کارەکانی خۆتانی پێ مەیسەر دەکەن، (٤٠) ساڵ پێش ئێستا، بە خەونیش، بە خەیاڵی کەس دا نەدەهات. لەو سەردەمەدا، لە ڕێی تۆرەکۆمەڵایەتییەکان و پەیوەندییەکان، بیربۆچوونیان دەردەبڕی و ڕووداوەکانیان دەگوازتەوە، (فەیسبووک و ڤابەر و وەتس ئەپ و ئینستگرام و توویتەر و توویج و تیکتۆک…تاد) لەبەر دەستی خەڵکەکە بوو – هەرچەندە ئەوانەش ، دوگمەی هەڵکردن و کوژاندنەوەیان لە ژووری تاریکیی پارتەکان دابوون و لە ژێرچاودێری ورد دابوون!

تێزی دکتۆرایەکەم، جگە لە پێشەکی، (٣) بەندە:
بەندی یەکەم: بوێری و جەرگسۆزیی کوردان پێش حوکمرانی خۆماڵی.
بەند دووەم: بیست دەقیقەی یەکەمی دوای ڕاپەڕین.
بەندی سێیەم: چۆن جەهالەت هەڵگەڕایەوە و وڵات وێران بوو؟

دەمەو عەسرێک، لە سیلەی کۆڵانەیەکی تەنگەبەرە شارێک، تازە گەنجێکی چاوڕەشی ڕوخسار کوردانە، بە دەستی خاڵی و بە هەناوی خاڵی و بە باخەڵی خاڵی، لە ماڵ دەرچوو بوو، ئەو نەیدەزانی بەرەو کوێ دەچێ، یان بۆچی لە ماڵ دەرچووە، چونکە قورسترین ئیشی ئەو (بیکاری) بوو. لەنکاوڕا، مایکی پەیامنێریکی گەڕۆکی تیقییەکی ئەو سەردەم، لێی پێدەگرێ و پێدەڵێ: "ببێژە!"

لەچاوترووکانێکدا، بەرچاوی ئەو گەنجە ڕەش دادەگەڕێ و سەری بە ئاسمان هەڵدەبڕێ و هەناسەیەکی قوول قوول هەڵدەکێشێ… خێرا خێرا، بە خێرای تیشکی خۆر، مێژووی نەتەوەکەی، لە شێخ سەعیدی پیرانەوە، تا دەگاتە بەردەم ماڵەکانی تووز و لەیلان وشەنگالی، دێتەوە پێش چاو… بە خێرای تیشکی خۆر، فەلسەفەکانی ئیبنولڕشد و فارابیە تێکەك یەکدی دەکات و تیۆرییەکانی ژانگ ڕۆسۆ و ئین خەلکان لێکدەداتەوە و شیکارییەکانی ونستۆن جەرجل و دادە میتەان ئاوێتەی یەک دەکات و لە دڵی خۆیدا دەڵێ:
“ئەمڕۆ، دەنگی من و سەدای هاواری ئەم کۆڵانەیە، دەبێ بگەێنمە بەر گوێی بەرپرسە هەرە گەورەکان و بەیەکەوە شۆڕشێک بەرپاکەین و سەرکەوتنی سەرکەوتن پێکەوە بە ئەم نەتەوە مەزڵۆمە وەدەست بێنین…”

ئەوجا، بە زمانێکی شیرین، کە تژبوو لە بەنبەرامەی ئارەقەی پاڵە و جووتەر و زەبوونەکان، بە کوردییەکی ڕەوان، کە دەتگوت سوختەی بەردەستی مام هەژار و هێمن و خاڵ و گۆران بووە، دەستی کرد بە کێشانی نەخشەیەکی ئیستراتیژیی دوورخایەنی بێ نەزیر، بەو هیوایەی بە هاوکاریی و پشتیوانیی خودا و بەرپرسان و هاووڵاتیان، ئایندەیەکی گەش بخولقێنن و ئەو تەم و تارمای و تاریکاییەی ئاسمانی وڵات بڕەوێننەوە… .

بە خەیاڵێ حاجی قادر و ، بە خەونی مام هێمن و بە تووڕەیی خالید دڵێر و بە سەدای خاڵە سێوە، پەیامەکەی خۆی گوتەوە. ئەو ساتە وەختە، مەرگ، لە بەر پێ کەتبوو، زیندان دیوارو پەنجەرەکانی خۆی داڕوخاندبوو، ئەر چوار ئیقلیمی وڵاتی خەیاڵی ئەو (ماف) بوو، ماف بۆ خۆی و ماف بۆ خەڵک و ماف بۆ تەروتوارو دارو بەردەکان… .

زوو، بووە ئاگری ناو پۆشە، گرتەی ئەو گەنجە ڕوخسار کوردە… .

ئەو شەوە، ئەو گەنجە ڕوخسار کوردە، مۆبایلەکەی لە لای بالیفەکەی دانا و نەخەوت… هەر چاوەڕێی بوو، زەنگی سەرکردەیەک… بانگی بەرپرسێک… هاواری خەمخۆرێک گازی بکات و دوای ماچ کردن، بەڵێنی

هێنانە دی خەونەکانی پێبدەن..

لێ، هەر دوای دوو ڕۆژ… دیسان لەنکاوڕا، مایکێک بە زۆر خۆی ڕەپێشکردە بەردەمی و پێگوت:' ببێژە!"

ئەو گەنجە روخسار کوردە، بە بەرچاویەوە، مەرگ لە ئاسمان بەرەو هەوکی دەهات… چرنووکەکان دەهاتن پێستی داماڵن… شفرە و کەلبەکان، وەک ئەو وا بوو چووبنە نێو سینگ و پەراسووەکانی… دونیا لەبەر چاوی ڕەش بوو… بە زمانێک کە هەر خودا تێیدەگەیی و بە ئاوازی فریشتەو بە نەر و نیانی پەپوولە گوتی:

"وامزانی ڕادیۆیە."

هەموو میدیاو تۆڕەکۆمەڵایەتییەکان، پێش (٤٠) ساڵ، بەو گەنجە ڕوخسار کوردە پێکەین.. زۆریش پێکەنین…
من چەندان مانگە یەکە یەکە کۆمێنت و نووسراوەکانی ئەو ڕوودا□ د□پشکنمەوە.. سۆمایی چاوانم داهات… تەنها یەک کۆمێنتم دۆزیەوە، کە بوێرانەی بابەتەکەی لە چوارچیوە گرتبوو، نووسی بووی.

"ئەم دەستە واژەیە، سێدارەی ئایندەی نەتەوەیەکە، گەر تێبگەن؟"

پەیامەکەی یەکەمی ئەم گەنجە ڕوخسار کوردە هەر (٥٠) وشەیەک بوو، من ل□□□ ب□ هەر (تاکە وشەیەکی) پتر لە (١٠) لاپەڕە لێکدانەوەم بۆ کردووە.

لە ئاکامدا گەیشتمە ئەو ئەنجامە… کە ئەگەر…
سەرکردەی کوردی، ژیرانەوە بوێرانە، پەیامەکەی ئەو گەنجە ڕوخسار کوردەیان وەگربایەو بە جددی کاریان لەسەر بکردبایە.. ئەوا ئێوەش، نەدەگەیشتنە ئەم ڕۆژە!

دەزانم دەپرسن… (بۆچی سەرکردە کوردەکان گوێیان لەو گەنجە ڕوخسار کوردە ڕانەگرت؟)

دوێنێ، خوێند□م□وە، کە دوو گەنجی کورد، گەرچی کوردی نازانن، نیازیانە لە گۆڕەپانێکی (ئەربەئیلۆ) بۆ ئەو گەنجە پەیکەرێک دروستکەن لە ئاگر… ئەویش تا ئێستا نازانن، دەبێ ئاگرەکە چ رەنگێک بێ…

دەڵێن، لە بەشی فەلسەفەی زانکۆی سۆربۆنیش، ئێستا بابەتی" وامزانی ڕادیۆیە" دەخوێندڕیت و بەردەوام توێژینەوەی لەسەر دەکرێ.

تێبینی: تکایە ئەگەر لە داڕشتنەکەم، باش تێناگەن، دەتوانی ئەو فەرھەنگانە بەکار بێنن، کە (٤٠) ساڵ پێش ئێستا ھەبوون ، تا □اق□ی وشەکانتان بۆ بکەن.

سەمای مەرگ.. ستیڤان شەمزینی

ھەموو بێ ئومێدانە لە حەوشەی ژیان وەستاوین
راوەستاوین مەرگ بمانکاتە یادەوەرییەکی بزر بوو
ژیان داڵانێکی تەسکە، جێی ئازارەکانمانی تیا نا بێتەوە
سەیرە! درەنگانێ مەرگ دەروازە بەرینەکانی ئەکاتەوە
مەرگ کاتێ دێ بە ھانامانەوە لە خوێناوی ژیاندا گەوزاوین
بۆن و بەرامەی نەسیمئاسای مەرگ ساتێ ھەڵدەکا،
سییەکانمان پڕ بووبن لە ژەھری بێھودەیی ژیان
وەرە، ئەی مەرگ، ئەسرینی رژاومان کۆ بکەرەوە
زوخاوی لە دایکبوونمان تنۆک تنۆک داچۆڕێنە
لە دۆزەخی ژیاندا، دەستی میھرەبانیت درێژ بکە
بزماری بێ ویژدانیی رۆژگار لە لاشەمان دەربێنە
تۆ ئەی مەرگی ئازیز، لاشەکەمان بدە دەست مێروو
لە دەمی قومارچییەکانی سیاسەت وەک قەندێ دەریکە
لە حەرامسەرا و کۆشکی پڕ ئەژدیھای زەمان دەرمانھێنە
بمانێرەوە بۆ کۆڵا نەکانی ئەودیوی زەمەن و وجود
تۆ ئەی مەرگی شیرین، پێناسەی خۆت ببڕە بە باڵاماندا
جیاواز لەو پێناسەی دەڵاڵەکانی نیشتمان پێیان بەخشین
غەزەل و سروودێکمان لە خامۆشی و کپبوون فێر بکە
ھیچ شتێ نەیگەێنێتەوە بە سروودی خودا و ئاینەکان
ببە بە بەرمۆدای گیانمان، وەک ئەختەبووت ھەڵمانلووشە
تەخت و تاراجی شادییە درۆینەکانمان بەسەریەکا تێکدە
تۆ ئەی مەرگ، زووتر لە کاتی خۆی وەرە میوانیمان
سفرەی تژی جەنگ و کابووس و خوێنمان بدڕە
فریاکەوە سن و کول□ل□ی ژیان گوڵەگەنمی جوانیی خواردین
خێراکە گەڵاڕێزانی مر□قایەتییە لەم جەنگەڵەی ناوی دنیایە
گیانمان ھەمووی شوێنەواری زامی قووڵی پێکەنینە
پێکەنین بەو ھەقیقەتە وەھمیانەی شالوری شەڕەکانن

سەنگەری بەرگریمان تێکشکێنە کە تەنها هەناسەیەکە
ببینە چەند سارد وسڕ و مردووانە، سترانی ئەوین ئەڵێینەوە
تۆ وەرە ئەی مەرگی شیرین، گورز بوەشێنە لە رۆحمان
ئەو رۆحەی کرمەڕێزە، بە حەز و خەونی ئەهریمانەی ژیان
گەڵای داری هەموو خولیا شەڕەنگێزەکانمان بوەرێنە
تاکو زەوی و ئەستێرەکانیش پشوو بدەن لە دەستمان
چەشنی مڵە بەربووینەتە ئاسمان، بەربووینەتە پەلکەزێڕینە
هەموو رەنگەکانمان،ـ بە رەنگی دزێوی خۆمان سواخ داوە
فریا بکەوە، وەرە سەر رێگای بەختیارییە سەیرەکانمان
ئەو بەختیارییەی لە هەستێکی ماسۆشیانەوە لە هێلکە جوقاوە
تۆ وەرە ئەی مەرگ، خەنەبەندانی چاوچنۆکیمان لێبکە شین
حەوت ملیار ئەمێبای زیانبەخشین، خۆرکەی گەردوونین
کۆمەڵێ شێرە بەفرینەن، بە هەتاوێک ئەبینەوە بە قوڕ و لیتە
فریاکەوە، ویژدانمان لە مەزادخانەی بێ ئابڕوویی فرۆشتووە
پۆلێ داڵە کەرخۆرەین، لەسەر کەلاکی تۆپیوی ژیان ئەژین
گروپێ قالۆنچەی رەشین، بۆنی زێرابی خیانەت لە هەناسەمان دێ
ئەی مەرگی شیرین، بێ بەز□یانە رەشماڵەکەمان بدە دەست رەشەبا
زەوی لە شوێن پێ پیسەکانمان، بە دیتۆڵی رەوشت بشۆرەوە
بێ بەز□یانە، رەچەڵەکی قێزەونی مر□ق ق□لاچۆ بکە لەسەر زەمین
وەک دەرمانی مەلاریا، بارانی خوڕت بپرژێنە بەسەرماندا
لە رەشبەڵەکی درۆکانما، ملیارەها لوغم و مین بچێنە
دروێنەی رەوشتمان بکە، کە پاکیزەیی زەوی لەکەدار کردووە
کون و قوژبنی گەردوون نەماوە، پیسمان نەکرد بێ
وەک شەپۆلێکی توویە تاکو لێواری عەدەم بمانبەرەوە
دڵی ئاسمانمان تا ئۆزۆن وەک بێژنگ کون کون کردووە
چەک و پارە تاکە زمانمانە بۆ گفتۆگۆ لەگەڵ یەکتر
ئاکار و رەوشتمان، لە تەوالێتی بۆرسەیەکدا لێ بزر بوو
نیشتمان و پەرستگەشمان تەنها پێخەفی سۆزانییەک بوو
وەرە ئەی مەرگ، بزانە ژیان چەند زەبوونە بەدەستمانەوە؟
چی جوانی بوو، تێزابڕێژمان کرد و کردمان بە سووتماک
چی فەنتازیا بوو، هەموویمان کردە کورەی ئەتۆمییەوە
چی داهێنان بوو، هەموویمان بە دۆلاری لولکراو رووپۆش کرد
چی زانستە، کردمانە جەوەنەیەکی رەشەوە بۆ کۆیلەکردنی یەکتر
چی خودا بوو، هەموویمان کرد بە یەک خودا، ئەویش دراو بوو
چی عەشقیش هەبوو، بوو بە نوکتە و حکایەتی گوێ ئاگردان
چی کتێبی دنیا بووـ، هەموویمان کردە لوولەی گوڵ□ بەڕۆژە
تۆ وەرە مەرگ، گڵاوبوونی زەوی لە چڵکی رەشی شعورمان بشۆرەوە

نەهێڵی کەوڵەکانمان، لەزەوی بسرەوێ، فڕێیدە حاویەی گەردوون
نەهێڵی لە پەنا درەختێکەوە بمانێژن، نەکا فێری درۆی بکەین
نەهێڵی کۆتر لەسەر گۆڕەکانمان هێلانە بکا، نەبادا بە شەوارە بکەوێ
نەهێڵی خۆر هەڵبێ لەسەرمان، ئێمە بەندەی شەوە تاریکەکانین
رۆژی رووناکمان، ئەو کاتەیە دەستمان لە خوێنی یەکتردایە
تۆ وەرە ئەی مەرگ، ئەم گاڵتەبازاڕییەی مر□ق ب□ کۆتا بهێنە
توتکە سەگی ناو هەستمان، بە پەتی دڵڕەقیت بخنکێنە
پێهەڵگرە، داهاتووی گەردوون لە مەترسیی لەناوچووندایە
مر□ق، مر□ق، د□ستی ناوەتە بینە قاقای سروشت
هەنگاوەکانت خێرا بکە، بە کۆمەڵ ریشەکێشمان بکە
ئەوەتا، هەموو شت ئەبارێ، تەنیا جوانی و عەشق نەبێ
هەموو شت لێرە ئەبارێ، تەنیا مر□قایەتی و ماف نەبێ
ژمارەیەک قۆخی گەنیوین، باخچەمان پڕکردووە لە بۆنی ناخۆش
شووشەیەک کێم و جەراعەتی دەستی حەزرەتی ئیبلیسین
دڵی سەوزی گشت دەشتەکان ئەکەین بە بیابانی کاکی بە کاکی
خێرا وەرە ئەی مەرگ، کات زۆری بە بەرەوە نەماوە
لای مر□ق، کاتژمێری کۆتایی سۆز و بەهاکان و ژیرییە
کاتژمێری کۆتایی وڕک گرتنە لە حەزی وێرانخوازیی ناخمان
خێراکە، خێرا، لە مێژە کار لە کار ترازاوە، ئەدی تۆ لە کوێی؟
بۆ نایەیت شیرینی شیلکی خۆت بخەیتە ناو د□مانەوە؟
بۆ نایەیت کۆلارەی خەیاڵمان بدەی بەدەم گەردەلوولەوە؟
بۆ نایەیت، چەپەڵیمان بە ئاوی روونی خۆت بسمیل بکەی؟
خێرا وەرە، ئەی مەرگی شیرین، شاری خۆشیمان وێران بکە
ئەو خۆشییەی تەنیا لە درۆیەک زیاتر نییە و لەسەر پشتی
ملیۆنان ئادەمی تر، تەلاری یوتۆپی خۆی رۆناوە
وەرە، ئەی مەرگی شیرین، سەمای خۆت دەستپێبکە
ئێمە کۆتا جار چاوەڕێی تۆین بمانخەیتە سەما..

چاوەڕێین .. چاوەڕێین

ئەم شیعرە لە کۆمەڵە شیعری “دەستنووسێکی کۆنی عیشق” بڵاوکراوەتەوە. کە لە سەرەتای ساڵی 2017 چاپ بووە